

Nafarkaria

• ostirala • 1999ko uztailearen 23a

Egunkaria

Gehigarri honetan

Lizarra • Erdi Aroko herri bilakatuko da Antzinako Azokarekin.

Jorge Nagore • «Eguneroko lanak eman dizkit txapelak».

Hondartzarik ezean...

Allotzeko urtegia bela eta windsurf ikastaroak eskaintzen ditu Nafarroako Bela Eskolak. Urteetan Esako urtegia egon ondoren, Allotz aldera egin dute Nafarroako ur-kirolen zaleek. Urtegi txikiagoa da, baina ezaugarri klimatikoak benetan aproposak dira Allotzen: ipar haizeak belarako eta windsurferako paradisu bihurtzen du urtegia.

Lizarra •

Antzinako azokak

Bihar, larunbata, eta etzi, igandea, izanen dira ikusgai Foruen plazan

Nafarroako hainbat herritako plazak bete ostean, asteburu honetan Lizarrarat etorriko dira Antzinako Azokak.

Larunbatean eta igandean egun osoan ariko dira eskulangileak jendaurrean lanean, eta tartean hainbat ikuskizun ere izanen dira.

Koblakari, bufoi, zaldun, malabarista eta bertzelako pertsonaiak ikusi ahal izanen dira asteburuan Lizarran.

• ARTXIBOKOA

KOBLAKARI, BUFOI, ZALDUN, mago, trobalari, saltinbanki, malabarista, trikimaiko, gerragizon, ipuin kontalaria, sorgin eta bertzelako pertsonaiak ikusi ahal izanen dira han eta hemen asteburuan Ega ibaia zeharkatzen duen hirian; erromesak, abenturazaleak eta bertze hainbat giza irudi; tartean, mundu mitologikoko piztiak eta pertsonaiak; inguruan, eskulangileak. Izan ere, asteburu honetan Antzinako Azokak Lizarrarat etorriko dira. Larunbatean eta igandean egun osoan izanen dira ikusgai eta salgai hainbat eta hainbat eskulangilek egiten dituzten lanak. Orotara hogeita hamar artisautik gora egonen dira Foruen plazan; hain zuzen ere, elikadura oinarri duten zortzi

artisansu, Euskal Herria osoko eskulangintzak lantzen dituzten hogeit bat eta Lizarrako bertako artisau multzo bat. Hala, gazta, eztia, sagardoa, gozoak eta hestekiak izanen dira salgai, batetik. Bertetik, larruaz, paperaz, bustinaz, beiraz, zurez, lorez eta urrez eta zilarrez egindako anitz ekoizpen.

Antzinako Azokak eskulangile talde batek izan zuen ekimenetik sortu zen. 1994. urtean Nafarroako Artisanen Elkarteak sortu zen, eskuz egindako lanak bermatzeko eta bultzatzeko xedearekin. Pixkanaka-pixkanaka, eskulangintza zer den eta zer ez

den mugatzen joan zen, eta zenbait irizpide ezarri zituen ordu arte zehaztu gabe zegoen mundu zabal horretan. Elkarrekin bazuen lan franko egiteko: produktuen kalitatea areagotu, lehengaien jatorria ziurtatu, kalitate kontrolak ezarri, arautegi jakin bat martxan jarri eta abar eta abar. Elkarrekin bertze funtzio garrantzitsu bat artisauak bildu eta elkarrekin hainbat ekintza egin ahal izateko aukera izatea zen, eta horrelaxe sortu ziren, hain zuzen ere, Antzinako Azokak. Eskulangileek goitik behera aldatzen dute herriaren itxura. Erdi Aroko herri batean

egonen bagina bezala, azoka apaindu egiten da guztiz. Zirtzil, banderato, zutoihal, tortxa eta kandelak ipintzen dira han eta hemen; lurtean lasto geruza bat ezartzen da. Artisanak antzinako soinekoak janzten dituzte, eta saltokiek ere antzinako itxura gordetzen dute. Eskulangintzak ere antzigoaleko moduei eusten die, eta horretarako aspaldiko lanabesak erabiltzen dira. Halaber, erosketak egiteko orduan antzinako txanponak erabili behar dira; banku txiki batean egiten da txanpon trukea.

→ Kristina Berasain

Larraun

•
'Plazaola' aldizkari udatiarra, kalean

ARAITZ-BETELU, LARRAUN-Lekunberrin bada *Maillope* izeneko aldizkari bat, hilean behin kaleratzen dena. Udan, ordean, beste senide txiki bat izan ohi du Euskara Batzordeak argitaratzen duen aldizkariak; senide txikia, gazteagoa delako (bost urte baino ez ditu) eta urtean behin bakarrik kaleratzen delako. *Plazaola* du izena, inguruan turismoari zuzendurik egiten den ororen antzera. Tren zaharren erakargarritasuna aprobetxatu nahi du izen bereko Turismo Patzuergoak, nonbait.

Aurten, halere, itxuraldaturik dator aldizkaria. Orain arte egunkari baten tamainakoa zen, eta orain, aldiz, aldizkari koloreztatuen parekoa da. «Ezagutzeko dauden bideak» izenburua jarri diote aurtengoari, bosgarren edizioari. Aldizkaria zabaldua ikus daiteke zein diren bide horiek: Beteluko Burdinola, Orgiko Hariztia, Plazaolaren geltokia eta Natur Bidea, Leitzalarrea, Aralar...

Ibilbide horiek guztiak euskaraz eta erdaraz argitzen eta azaltzen dira, hainbat argazki eta maparen laguntzaz. Bide horietaz gain, inguruko zerbitzu gehientsuenak biltzen dituen zerbitzu gida bat ere aurki daiteke aldizkarian: landa turismoa, etxeak, jatetxeak, dendak... eta baita agenda bat ere. Inguruko festak noiz diren azaltzean gain, Kultur 99 programako ikuskizunak ere biltzen dira bertan.

→ Urko Aristi

zubian barna

BINGEN AMADOZ

Ekaitzak bere ur-erauntsiaz baliaturik ederki eten zigun Larrain-dantza. Gaiteroek blai eginda utzi behar izan zioten azkenik jotzeari. Temati ari ziren bukatu nahian, eta dantza zalerik gogotsuenak ere horretan ari ziren, baina euria boteretsua da eta bere zereginetan gizakiok baino gogorra goa.

Azkenik harentzat garaipena. Ordurako eginak genituen gureak, ez pentsa. Muxiko-

Zubian barna

ak eta bestelakoak. Zenbait kantu eta mintzo.

Ekaitza heldu eta dantza moztu zuen. Hori xe bakarrik. Jaia ez zen apaldu, itxuraz aldatu baizik. Irribarretsu egin zen. Koloreak irauli egin ziren. Ekaitzak sorturiko kolore irrealak besarkada zabal batez jabetu ziren gutaz. Eta guk, gizaki ahulak izanik, ez genuen kontra egiterik izan. Egunari lehenagotik zetorkion irribarrea agian. Baina ekaitzaren indarrez are-

agotu egin zitzaion aldarte ona. Nik ez nion egunari muzinik egin nahi eta karrikadantzaren buruan jarri nintzenean, neri segitzetik ba ote zuen galdetu eta baietz esan nion. Egunaren irribarrean murgildu nintzen bete-betea eta ez naiz damutu ezta damutuko ere. Bizitzaren dastapenak, ez dit bihamunik uzten. Jaiaren gozamenak biziki poztzen nau eta bihotzak eskertzen ditu poz-algarak eta batez ere egun bateko ezpainek sortzen dituzten irrihoak.

Bidasoaldea ●

Nazioartea Bidasoaldean dantzan

Hungaria, Maroko, Espainia, Azerbaijan eta bertako taldeak ariko dira

Irungo Eraiki dantza taldeak antolatuta, gaur hasi eta asteartea bitarte Bidasoaldeko Nazioarteko Gazteen III. Folklore Jaialdia egingen da Irun, Doneztebe, Bera, Etxalar eta Hendaiian.

Atzerriko taldeak ariko dira Euskal Herrikoekin batera asteburu osoan zehar inguruko herrietan.
● JOXEAN GOYA

Jaialdia gaur hasiko da, Irunen, arratseko 22:30etan Junkal enparantzan egingen den inaugurazio ekitaldiarekin. Bertan izanen dira jaialdira gonbidaturik etorri diren lau taldeak eta talde antolatzailerak bera ere: Toledoko Mora herriko Coros y Danzas del Santísimo Cristo de la Veracruz; Hungariako Kiskelep; Marokoko Bouregreg folklore taldea; Azerbaijango Djoudjalarim dantza folkloriko eta kantutaldea, eta Irungo Eraiki dantza taldea. Bihar, larunbata, Doneztebeko pilotale-

kuan, talde guztiak Doneztebeko dantzariekin batera ariko dira 20:30etan. Igandean, dantzari gazteak bi aldiz dantzatuko dira. Batetik, eguerdi partean, Hungaria eta Marokoko taldeak Etxalarko plazan izanen dira herriko Andra Mari dantza taldearekin batera. Beran, berriz, goiz parte

osoan, Azerbaijan, Toledo, Irun eta Berako Gure Txokoa taldeko dantzariak ibiliko dira. Eguerdi partean talde horiek guztiak Alzateko karrikan elkartuko dira. Iluntzeko 20:00etan, dantza emanaldia eskainiko dute Eztegarra pilotalekuan jaialdian parte hartutako talde guztiek.

Astelehenean, iluntzeko 22:30etan, Junkal enparantzak berriz ere talde guztien emanaldia aterpetuko du, eta azken ekitaldia asteartean egingen da, Hendaiako Beltzenia pilotalekuan, Hendaiako dantzariekin batera.

→ Jon Abril

herri aldizkariak
Edurne Elizondo

Barnealdeko turismoa

Baigorri eta Garazi aldean barne turismoari eman nahi dioten bultzada aztertu du **Herria** astekariak bere azken zenbakian: «Entzun izan dugu frangotan udatiar oste handiena itsas hegira datorrela bakantzen iragaitera eta noizean behin, aroa txarrago delarik, egiten dutela bakantziarrek itzuliño bat Euskal Herri barnerat, arduranean Donibane Garazira. Baina gauzak poliki aldatzen ari dira: aizinatuek gero eta gehiago kultura eskatzen dute, gero eta usuago nahi dute bakantza lekuko bizia ezagutu, hots bisitatzen duten gunea bizitzen ikusi, ez dire heldu bakarrik larru azalaren ondartz horietan beltzatzeraz».

«Denbora batez oraino jendeak lau aste bakantza hartzen zuen eta barnealdeko hotelak, ateak ideki bezen laister bakantziarrez betetzen ziren uda partean. Hor ere gauzak beste kolorerik hartzen du orain. Sasoin betean, oporgutiago hartzen du jendeak, eta bestalde turismo zerbitzuek Europa eta mundua kurrutzen dute beren eskaintzak plazaratuz. Garazi eta Baigorri aldean funtsezko gogoetak egin dituzte beraz lau bost urte hauetan gai horren gainetik, ikusirik udatiar kopurua etzela gehiago emendatzen, duela 40 bat urteko hein bertsuan dagoela».

«Garazi eta guziz Baigorri aldean funtsezko pentsaketak egin dituzte 96-98 urteetan turismoari buruz. Ohartu dira baitzupada elkartu behar zutela Donibane eta Baigorriko Turismo bulegoek. Ahal gehiago bazuketela horrela Frantzia guzian barna bainan ere European gaindi gune horren ezagutarazteko, ohartu dira ere ekonomiak abantaila frango eskura zezakeela turismoari esker. Orduan sektore guzitara hedatu gogoeten ondotik osoki arramoldatu dute beren turismo saila. Elkarte bat muntatu dute turismo bulegoaren inguruan bilduz sektore guztiak lan batzordetan».

**ur dai
aren
mintzoa**

Xabier Larraburu

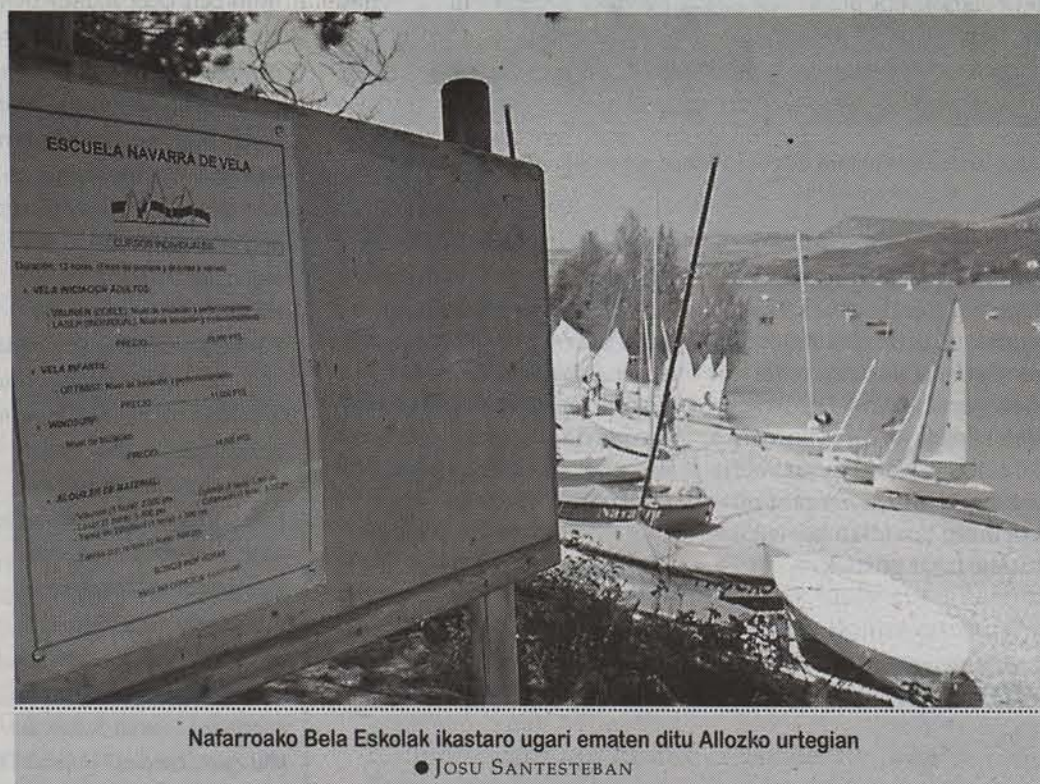
Erretirada

...Eta 2035. urtean, udazkene-ko egun lasai batean, estralurtarrak lurreratu ziren. Telebistan ikusi genituenean zeharo harritu ginen. Zilarrezkoak ematen zuten sei beso zituzten eta lau metroko altuera ikaragarria, bainan horrek ez gintuen harritu. Zomorroak ziren, hamasei begi gorriekin, eta seme-alaba txikitxoak eramaten zituzten ahoan sartuta, eta beti, beti, arrastaka ibiltzen ziren, bainan horrek ere ez gintuen batere harritu. Ingelesezt bota zuten agurra eta, gerora, horren famatuak egin diren hitzak (eskoletan umek klasea hasi baino lehen errepikatzen dituztenak): «A long time ago, in a Galaxy far far away...eta abar eta abar», bainan hura guztia modu batean edo bestean espero genuen. Gero, beraien artean buru zenak, jiratu eta bere lagunari esan zionean: «zer?, ongi, ezta?», zeharo harrituta gelditu ginen. Euskaldunak ziren. Arratsalde hartan bertan hasi zen gerora Erretirada Nagusia izenarekin ezagutuko genuena. Napoleonen tropen antzera, Wermacht-eko azken gudarien antzera, elur eta izotzen artean hasi ziren Erasotzailerak beren erretiradarekin, bat-batean mundua izoztu baitzen beraientzat. Aurelio Artetak, peluka gorri batekin eta bizarra moztuta, erizain baten uniformearekin moztorturik, bere etxeari sua eman zion probak txikitzearen. Arnaldo Otegik, El País-eko erredakzio nagusira aliegatu zenean (estralurtarrei kupida eskatzeko asmoz), hutsik aurkitu zuen. Zer diot? Hutsik? Ez! Langile talde txiki eta amorratu bat oraindik ere han zebilen! Carlos Carnicerok eta Miguel Angel Aguilar-ek, bakoitzak Bakarka batekin, elkarri egiten zizkioten galderak: «nolakoa da txakurra?», eta erantzunak: «txakurra txikia du». Estralurtarren amorrua baretzeko ehunka kazetari eta pentsalari ospetsu AEKn sartu behar izan ziren. Diario de Navarra-koek euskara hutsez atera zuten periodikua, «Gora Euskal Unibertsitatea!» titulu handiarekin. Eta abar eta abar infinito bat. Gaur arte. ●

...ez da txarra urtegia

Allotzko urtegian ur kirolak egiteko aukera eskaintzen zaigu

Esako urtegian egiten ziren orain artean Nafarroan egin zitezkeen ur kirol ekintza gehienak, aurtan, ordea, Esa aldetik Allotzko urtegiara joan dira bai Nafarroako Bela Eskolako arduradunak eta bai Esan ontziak zituzten partikular asko ere. Allotzko urtegia txiki samarra da, baina ipar haize usuak belarako eta windsurferako paraje ezin hobe bihurtzen du Iruñea eta Lizarra arteko urtegi hau.

Nafarroako Bela Eskolako ikastaro ugari ematen ditu Allotzko urtegian
● JOSU SANTESTEBAN

UDA PARTEA BETE-BETEAN ARI GARA BIZITZEN JADA, eta oraindik oporraldia hasi ez dutenek ere, honezkero ez dute asko itxaron beharrik izango. Udako opor egunek aisialdirako plan ugari egiteko aukera ematen dute, urtean zehar jai egin daitezkeen egun gutxi hauetan ez aspertzeko.

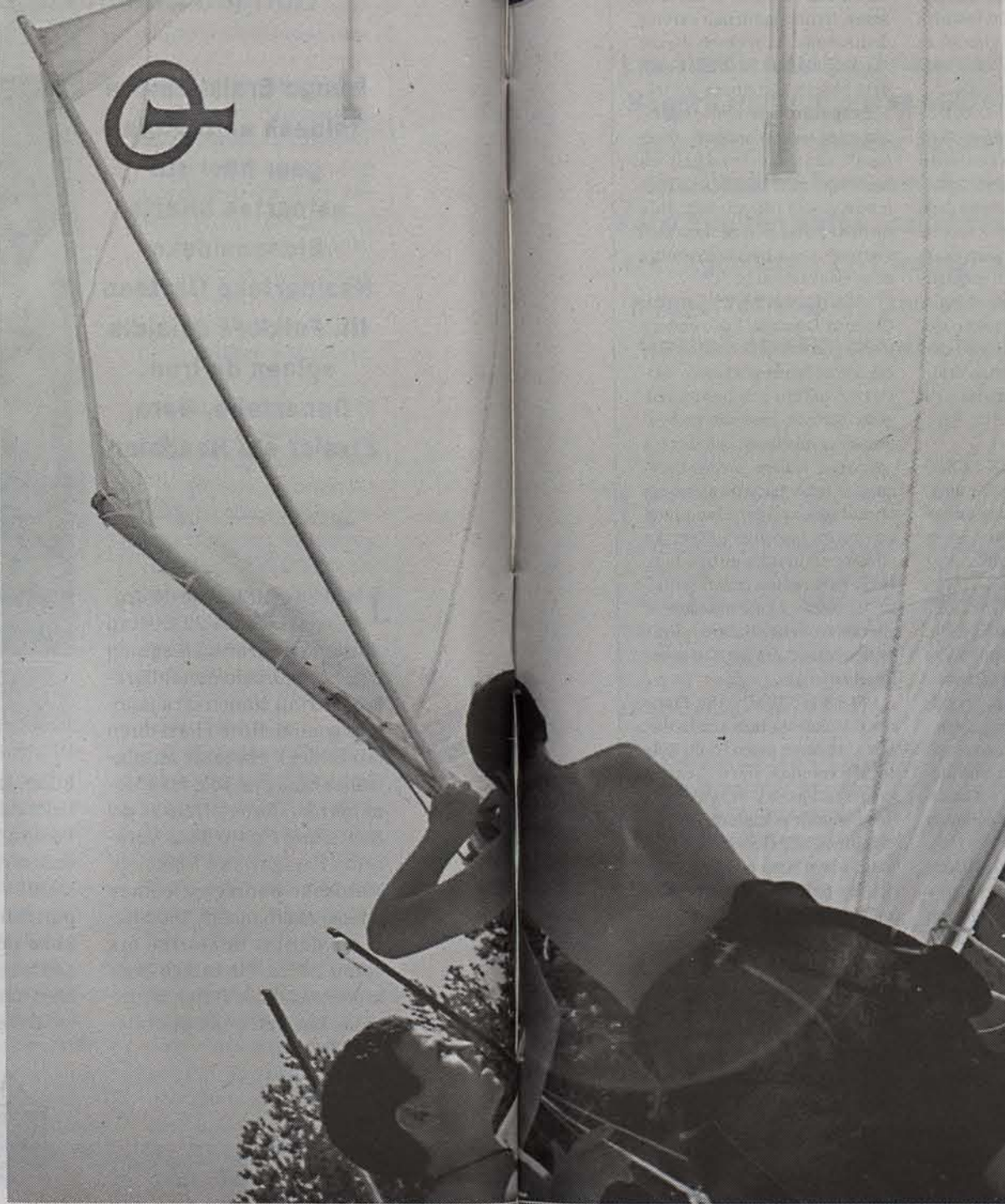
Askok utziko dute Nafarroa hondartzan egun batzuk pasatzeko, baina hondartzara joateko astirik edo modurik ez dutenek ere badute, hain urrun joan gabe, ur kirolez gozatzetik, Allotzko urtegia itsaso itxura hartzen ari baita egunotan.

Urte asko zeramatzan Nafarroako Bela

Eskolako Esako urtegian ur kirolak bultzatzen, baina Esan izandako arazo batzuek ontziratze lekutik gertu zegoen kanpinaren itxiera ekarri zuten, eta ontziratze lekuaren inguru guztia urak hartuko du hurrengo hilabeteetan. Hori dela eta, Nafarroako Bela Eskolako eta Esako urtegian batelak, potinak edota karelez kanpoko txalupak zituen jendeak euren ontziak erabili ahal izateko beste leku bat bilatzeari ekin zioten.

Allotzko urtegia inguru ezin politagoan dago. Etxauri aldeko mendien atzean, urrutira Aralar aldea ere ikus daitekeelarik, eta Iruñea eta Lizarratik oso gertu dago gainera. Esako urtegiaren aldean txikia da, eta aurtan bertan egokitu dute ur kirolak egin ahal, Ramiro Urria eta Aritzaleku kanpinaren gainerako arduradunek honetan garrantzi handia izan dutelarik. Bi urte eta erdi pasatu dira jada Ramirok eta bere lagunak urtegiaren ondoko lur sailetan kanpina eraikitze ardurak hartu zutenetik. Urte askotan egon dira kanpinak Allotzko urtegiaren inguruan,

Allotzko herriak lur sail hauek alokatu egiten baitzizkien kanpin zaleei, baina orduan ez zegoen inolako zerbitzurik eta azplegiturarik, eta horrek Nafarroako Kanpin Elkartearen salaketa ekarri zuen. «Orduan Allotzko kontzejuak behar bezalako kanpin bat sortzeko aurreproiektu bat egin eta enkantera atera zuen, guk geureganatu genuelarik», esan zigun Ramirok oraindik aurrepogan zirrara nabarmentzen zitzaionalarik; «poz ematen dit umeak bela-ontzi eta windsurferko tablen gainean ikusteak, nire garaian ez zegoen horrelakorik, zuhaitz enborren edo traktore gurpilen pneumatikoen gainean sartzen ginen urtegiara».

Diru laguntzak

Kanpina egokitzeaz gain Aritzaleku kanpinako lagunak urtegia nabigagarriago egiteko lanak ere egin dituzte, ur ertzak erreketako harri txintxorrez bete, ontziratze lekua txukundu, eta oro har urtegiako ertzak hondartzara itxura hartzeko lanak. Egokitze lanak nahiko aurreratuta badaude ere, ez dute inolako diru laguntzarik jaso, dena den Ramiro eta bere lagunak lasai zeuden: «Oraindik ez dugu diru laguntzarik jaso, baina Nafarroako Bela Federazioaren bitartez zerbait lortuko dugula garbi dago, ontziratze lekuan eta Esatik barrakoiak ekartzeko egindako inbertsioa berreskuratuko dugu, eta mantenuak laguntzarik ere ez zaigu faltako». Konbentziturik zegoen

Umeak
prestak
dituzte
baitzak
urtegi
artu
du
● JOSU
SANTESTEBAN

Ramiro: «Harritzekoa izango litzateke Nafarroako Bela Eskola Nafarroatik kanpo egon zenean [Esako urtegiaren Aragoiko aldean zegoen kokatuta] diru laguntzak jasotzea, eta orain Lizarra eta Iruñea artean dagoen gurekin ahaztea».

Eta ez zaio arrazoirik falta Ramiroi, Esan Nafarroako Bela Eskolako zuen barrakoiak Nafarroako Aurrezki Kutxak eta Nafarroako Gobernuak ordaindu baitzuten, eta orain eskola Esatik Allotzera pasatzean garbi dago Nafarroako Bela Federazioak diru laguntza emango diela.

Bela eta windsurfa

Apirilean hasi ziren Esa aldetik lehen ontziak iristen, eta maiatzeko Nafarroako

Ontzian ibiltzeko nahitaezkoa da salbamendu-jaka erabiltzea
● JOSU SANTESTEBAN

Bela Eskolako bere trasteak Allotz aldera ekarriak zituen, Susana Gonzalez bela irakasleak esan zigun bezala. Susana urte askoan aritu da Esako urtegian, eta pena pixkat ere sentitu zuen, hainbeste urtean han egon ondoren, Allotz aldera mugitu beharra izan zuenean, baina «toki berri batera egokitu beharrek dakartzan arazoez gain alderdi positibo ugari dira Allotzen: arratsaldeetan ipar haizeak gogor eta etenik gabe jotzen du, eta bela eta windsurfa egiteko oso toki aproposa da, Esako urtegia baino aproposagoa. Gainera, Esan kanpina itxita egoten zen urritik Aste Santua arte, eta Allotzen irekita egongo denez, negu partean ere federazio-lagunak entrenatu ahal izango gara».

Nafarroako Bela Eskolako ikastaro ugari antolatu ditu uda aldirako, gehienbat umeak dira ikastaro hauetako ikasleak, baina helduen-tzak ikastaroak ere badaude, Vaurien eta Laser bela arineko ontziak maneiatzeko trikimailu guztiak irakasten direlarik. Ur gainera kirolak egiten dira Allotzen, buzeatzailerik ez da ibiltzen, eta ur gainean debekatutako gauza bakarra ur-motorrak dira.

«Orain artean, Allotzen egindako gauzen artean aipagarriena maiatzean eta ekainean eskola umeekin egindako jardunaldiak izan dira», baieztatu zigun Susana, «Nafarroako Gobernuak elurretan eskiatzeko egin ohi duen Aste Zuria kanpainaren antzeko bat antolatu du aurtan Aste Urdina izenarekin, eta horrekin, eskoletatik umeak ekartzen ziren astebezez ur kirolen oinarriko ezaguerak ikas zitzen». Baina kanpina hau amaitu ondoren ere ez zaizkio ikasleak falta izan Susanari, uztailan sartzearekin bat Aritzaleku kanpinan oporrak pasatzen ari diren umeak eta hel-

duak kanpamentuetan dauden gaztetxoekin batera ur kirolak gertuagotik ezagutzea hurbildu baitira.

Hilabete hauetan Allotzen bela ikastaroak jaso dituzten umeen artean hautaketa lan bat egingo da, eta ur kirolerako erraztasun handienak erakutsi dituzten umeek Nafarroako Bela selekzioarako txartela ere lor dezakete. Gehienbat umeak joaten dira bela ikastaroak jasotzera baina nor-nahik proba dezake ur gainean jarri eta, haizea lagun, alde batetik bestera ibiltzen; ASPACE elkarteak gutxitu talde bat gaur bertan Allotzko urtegiako urez gozatzen ariko da katamaranetan igota besteak beste.

Ur faltaren beldurrez

Allotzko urtegiak Salado eta Uba-gua ibaetatik jasotzen du bere ur-emariaren zati nagusia, eta baita Andia mendilerroko eta Gofri inguruko erreka batiuak ere; eta urtegi handia ez denez, erraz bete ohi da. Arazoa uda partean etor daiteke, ordea, ibaetatik iritsitako ur kopurua txikiagoa izateaz gain, Ebroko Konfederazio Hidrografikoak lurrazteko ur ugari eramaten baitu Erribera aldera.

Ramiro Urrak azaldu zigun «udaberrian egoten da urtegia egegarrik onenean, abuztuaren eta irailean, ordea, ur maila jaitsi egiten da». Horregatik, beldur dira Ramiro eta bere lagunak, «ur maila asko jaisten bada, Esatik ekarritako ontziak eta orain ekarriko dituztenak tokirik gabe gera baitaitezke». Dena den Nafarroako Bela Federazioak bere eskola han izateak izango du eraginik, eta uda osoan itsasorik ukitu ezin duten nafarrek Allotzko itsaso gozoaz gozatzeko aukera izango dute.

→ Asier Legarda

Klasiko bitxi • arront klasiko

Joxemiel Bidador

Berriz ere lztuetaz

Zipriztinduriko orrialde aunitzeko izkiriabide izan zaigu Zaldibiko Txuria, zuzenean nahiz zeihar, eta heldu den abuztuaren 18an hil zenetik 154 urte beteko badira ere, nahikoa present darraikigu, egungo ikerketa ugariren helburu, gaurkotasun osoz ezer berririk ekartzeko baliagarria bailitzaigun.

FOLKLOREAREN ANABASATIK HURBILEAN igeri egiten dutenen aldetik iristen zaigu alpamen gehien, Urbeltzengandik hasita eta Sánchez Ekizarengana iritsirik, eta hortxe dugu orain dela lau urte Zaldibian sortu Zaldibia Fundazioak aitzinaratu lana, tartean ere, lztuetaren bera- ren hiztegi ezezagunaren estreina- nako argitarapena. Bestelakoa da, berriz, filologo, literatur kri- tiko eta munta bereko bestelako jakintsuk lztuetaren ekarriari eskeini arreta eskasa. Larra- mendirekin gertatu antzera, lztuetak gorabehera ikusgarriak jasan egin ditu euskal letren burtsan, eta banago, denbora luzez, maldan behera laidoga- rrian murgildurik dugula, eus- kara bereziki arrazoi nagusi. Garaikideek ez zuten lztuetaren euskara txartzat, areago orain- dik, aunitzek eredu izan bai- tzuen, eta horren erakusgarri garbiak baditugu, esate batera- ko, Zaldibikoak Lécluse hizkun- tzalariarekin mantendu harreman naroa,

tartean, *Plauto Bascongado* afe- raren guztiak. Aizkebelek be- rak erabili bide zituen lztuetaren hiztegi apu- rrak berea on- tzeke, eta Lardi- zabalek ere dan- tza-maisuaren euskararen zan- tzuak erakus- ten ditu bere lanetan. Zabala da oso lztuetaren adiskide-sarea, eta bat baino gehiago ziren har- tan zeuden euskal idazleak, ha- la nola, Iturriaga, Astigarraga, Erro edota Abbadie; azken ho- nek, bestalde, lapurteraz tajutu- riko lanak baino gustagarriagoa zuen lztuetaren euskara gipuz- koarra, jatorragoa eta euskaldu- nagoa zuena. Geurera amñi bat gerturatuz, erdibidean kokatu behar da euskalarien juzkua, baina tartean; Donostia aitaren begikoz zaldibiarraren euskara ez da eskasa baina badu zer araztu, orobat iritzi berekoa du- gu Mitxelena: «lenguaje castizo y natural, pero cuando se olvida del ornato», eta ausaz baikorra-

go azaldu zitzaigun Orixe, harri- tzekeoa ez datekeena, ideologikoa denez bezanbatean hain bai- tzeuden biak elkarren hurbil: «lztuetaren euskera, tankeraz beroa, gorra, ele-eder edo elo- kuentea da; esatez jalkia, ixur- bera, gozoa; itzez ugarria ta au- keratua».

Harrigarri samar daukat, ha- lakorik inon entzun ez badut ere, egunean dugun dantza-li- buruaren ediziorik berritzaile- na zein berrituena klasikoak sailaren barruan Maria Jose Ezeizabarrenak 1990.ean apa- latu zuena izatea, helburu guz- tiz filologikoen iragazitik galba- hetuta dagoena; anartean, ez dago inongo folkloristak paratu edizio gaurkoturik, oharrez eta iruzkin koreografikoez josirik beharko lukeenez, eta are zaila- goa dugu, artikulu eta bestelako lan itsaso zabalaren bitartez dantza-liburua artez segitzea. Aitzitik, gaitza zait osoro uler- tzea zein irizpide filo-

logikoak egon di- ren dantza-libu- rua aukeratzeko lztuetaren beste lanen gainetik, eta *Gipuzkoako Kondaira* lana- ren edizio berria askozaz ere be- harrezkoagotzat jotzen dut dudu- mudarik gabe.

1847.eko edizio *prin- ceps* zenaz gainera, Lasa Apalategik 1975.ean LGEVkoen eskutik atera zuen edizio elebi- duna da daukagun bakarra, Mujika Iraolak 1995.ean atera *Ez direlako aketsak* antologia ar- tistiko bezain argi-gutxikoarekin batera naski. Lan honen ahanz- tura bidean labanarazteko arra- zoia pro har egon den juzku za- barra izan da. Garmendiaren hi- tzotan nahikoa zabaldu irizpide- ko ustea laburbiltzen zaigu: «lztuetaz etzala trebea ez hiztoriagile izateko, eta ere antzinako doku- mentuak aztertzeke». Alabaina, denek ez dute horren juzku ezez- korra Zaldibikoak ondu lanare- kiko. Etxaide lthartek, ezer bai- no lehen liburua apologia dela

aitorturik, dituen balioengatik ere azpimarratu zigun, Gipuz- koako deskribapena bezala di- tuen balioengatik alegia. Area- go, Mitxelena, Etxegaraik *Gipuzkoako Kondaira* definitzeko «insigne monumento de candor» esaldia bere egiteaz damuturik, aski argi xehatu zigun Zaldibia batxillerrarekiko zeukan men- pekotasuna, goratu bezainbes- tekoa ez zela izan baiezatzeko, eta bestalde, agian garrantzi- tsuena dena, Mitxelena aski argi utzi zigun bien egileen as- moak zeharo desberdinak izan zirela, bada, Zaldibiaren asmoa historizista zeno, egokitu zi- tzalon garaiaren mugak muga, lztuetaren azken asmoa ez zen historia egitea, baizik eta bere ideario politikoaren apologia egitea, hau da, foruzaletasun gi- puzkoarraren apologia, bozgo- ratuz interesekoa zuena eta era- bat ixilduz bere interesetatik kanpo geratzen zena.

Azkenik, eskertzekoa da Gar- mendia Arruabarrenak eginiko lan purrusta, 1968.eko *Obras inéditas de lztueta* eta 1978.eko *lztuetaren Olerkiak* berezi-bere- ziki, Gipuzkoako historiarekin agitzen den antzera, beste edizio baten beharrean daudenak. Garmendiak atondu bilduman lztueta olerkari agertu zigun le- hen eta behin, bada, Manterolak bere kantutegian jaso eta zabal- du ustearen kontra, lztueta ber- tsolaria bere prestakuntza kul- turallean heldutasun maila bate- ra iritsi ahal olerkari bilakatzen joan zen, zenbaitetan, kalitatez- ko lanak borobildu zituela. *Obras inéditas*-en ere erderaz ta- jutu bi lantxo baditugu, hezkun- tzari buruzko saiakera ttikia, eta Murueta toponomastikoari bu- ruzko ohar laburra. Interesekoa ere bada lztuetak igorri eta jaso gutuneria. *Obras inéditas*-en Zaldibikoak jaso zituenak bil- tzen dira, ugari eta berri iturri aberats; aldiz, lztuetak berak igorritakoak Elosegik eskeini ziz- kigun, baita Berriotxoak ere, zal- dibiarrak Abandoko Ulibarri pe- rratzailearekin izaniko hartu- emanari dagokionean.

etorri ahal lea

Patziku Perurena

Itzalpeko bihotzak udan

EUSKAL FILOLOGO- EI: Idazkera kunei- forme, sumeriar taulak dira, dudarik gabe, ezagutzen diren testurik zaharrenak: «Behiala gizonak ez zuen arerlorik, egun hainbeste hizkuntza zituen munduak».

NAHINON PRESO DAUDE- NEL: Antigoaleko egiptoar izkri- buok, berriz poesia funtsean analogia dela erakusten digute: «Heriotza orain ene aurrean dago gerla ondoan herbestetik etxera- tzen dena bezala. Heriotza orain ene aurrean dago, leku ezezagu- nera ailegatu den arrotza bezala. Heriotza orain ene aurrean dago, gartzela urte luzeen ondoren sorterrira itzul- tzeke desira bezala».

GURE POLITIKOAK LEZIA- TZEKO: Gure haroak baino VI mende lehenagoko poeta sizilia- rra, Stesikoro Himerakoa, arras estimatua izan zen aintzinate guzian. Bere poema batetan Helena laidotu omen zuen, eta jainkoek zigor gisa bista kendu. Orduan haren aldeko palinodia izkiriatu behar ukan zuen ikus- mena errekupeatzeko. Palino- dia, etimologiari begiratu gero, «kantu berriua da», lehen esana ukatu eta testu berriro emenda- tua: «Ez Helena, ederra eta amol- tsua zara, baina bista ematean arima itsutu didazu».

GIPUTX PORNOFILO INO- ZENTEOI: Bizantzion, Paulus Silentiarius delakoak Justiniano enperadorearen garaiko (527-565) tronuan, «ixiltzaile» ofizioa zuen audientzia eta zeremonie- tan, eta tarteka amodiozko poe- mak idazten zituen: «Elkar ditza- gun gure ahoak atseginerako, ixil ixilik! Amodioak eskainiriko ondasun sekretuei buruz lizunki mintzo den berritsua higuinga- rria baita».

NIRE JEFARI GALESERAINO: Gudröd Haaleg, Noruegako erre- gearren bigarren semea, gaztea zelarik, bere ifarraldeko lur eta elur hotzak utzi, eta Errusiako lautadetan barrena Konstanti- noplara joan zen, Irene enpera- trizaren zaindarien buruzagi,

800. urte inguruko gerla naha- sietan parte hartuz. Gero poe- mak izkiriatu zituen gerlaz eta amodioaz. Baina, eruditoe- n ustez, Ireneri maitemin gartsuz dedikatuak, ezin omen litezke izan zinezkoak, ordurako 83 urte beteak baitzituen Irenek. Harrapazan! eta arrotz egiten niri Irene izeneko amonik. Oroi- tzen?: «Basamortuan galtzen bazara, ni zure hankapeko bide lehun gorria izanen naiz. Bila nazazu paisaia: ni naiz beti hurbilduz eta beti hurrunduz doan errekasoinu hori».

LURDES LABAIENGOARI: Chrétien Troiakoa, XII. mendeko idazle gortisaua, irakurle kulto eta dotore haien gusturako izki- riatzen saiatu zen, inspirazio grekolatinoak, bretoiak, proben- tzalak eta mistikoak baliatu eta nahastuz. Halere, poema bate- an, giro noble hartatik atera, eta ehundegiko andere langileen arregura jaso zuen: «Zetazko oihalak ehunduko ditugu beti, eta ez gara sekula hobeto jantzi- ko. Ugazaba da gure nekelanetik aberasten dena. Halare, gutaz maitemintzen dira herriko galai- rik lotsatienak».

BELEN ITURENGOARI: Fran- cesco Malatesta humanista ita- liarra, aipatzen omen (?) du Kol- do Mitxelena bere «Textos Arcaicos Vascos» ezagunean, euskara guziz arkaikoan («in lin- gua antica di Vasconia» dio ita- liaz) idatzi zuen poema miste- riotsua dela medio. Berehala transkribatzen dut: «Ene bihotza harengatik icaracen da. Estut andere hura inon aurquiden ahal, mundua sabaleguia dela- coç. Baina estut secula ahançi- co». Lehengo batean, orde uza- ren hamaikan, lehengusuttiki baten hiletara joan eta, hire irri- far xaloo sumatu ote nuen irudi- tu zitzaidan eliz atarian. Zei- nen leku ederra...

MIKELTXENKO EDUARDO- ARI: Azteken nahuatl mintzaira- tik Jose Ramon Negrete euska- ratua: «Artaburu gorritak uztaroan poza ematen digu. Bai- na koillare aberatsagoa da gure adiskideen bihotza fidela dela jakitea».

Ziria

• Motxorrosolo •

Nafar guztiena

MAIZ ADITUKO DUZU NABARDURAREN ELEA. IDAZTEKO TOKIA EZ dute urri. Gutxiengo denari irekitasun falta lepora- tu, norabide bakarreko azkonak horienak. Gutxiengoak, labela eskuratzeko egin saioak, blaitu arteko izerdiaren lekukoak. Harrigarria bada ere, bakanak dira, ofizialtasuna- ren kontrako horien oldarrak. Nafar guztien alorra defenda- tzen omen dutenen bulak Julisenaren parekoa dirudi.

Jorge Nagore

☉ Pilotaria

«Eguneroko lanak eman dizkit txapelak»

Lau t'erdian maisu dela erakutsi zuen Jorge Nagore irurtzundarrak hilaren 7an, Iruñeko Labriten; aurrenekoz antolatu Nafarroako Lau t'erdiko Torneoako finala jokatu zuen Patxi Eugiren aurka, bai eta txapela eskuratu ere, Agoitzkoari 22-7 irabazita. Denboraldiko hirugarren txapela izan zen Nagorerentzat. Onenen artean leku bat duela erakutsi du.

HERRIKO BESTAK IZAN ARREN, Irurtzungo karriketan lasaitasuna zen nagusi joan den astelehen arratsaldean. Gauza bera Jorge Nagoreren etxean. Oroigarri eta txapelez betetako egongela hartu gintuen Alti enpresako pilotariak, entrenatzera joan aurretik.

■ **Nafarroako lau t'erdiko txapela irabaziz eman diotzu amaiera zure denboraldirik onenari; pozik egon zara.**

Oso pozik, bai. Txapelketa polita izan da, nahiz eta torneoak pilotari guztiak ezustean harrapatu. Entrenamendu pare bat besterik ez genuen egin, gehiagorako denborarik ez baitzegoen, baina ongi ateratzen zaitzuten gauzak, eta txapela lortu dut. Txapelketazale nafarrentzat polita izan dela uste dut, bertako pilotariak ikusteko aukera izan dutelako, baina agian ez dute gauza bera pentsatuko beste herrialdeetako pilotariak.

■ **Onenen artean egoteko kalitatea duzula erakutsi duzu. Aurtengo denboraldia zure kontsagrazioarena izan dela uste duzu, pilotari heldua zarela?**

Azken hiru edo lau urteotan bezala entrenatu naiz aurtenera, gogor egin dut lan pilotari ona izateko. Aurtengo hirurak txapel irabazi ditut, eta, egia esan, hori lortzeko zorte apur bat ere behar da, sasoiaren egoitea ez da nahikoa. Oso pozik nago lortu dudarekin, bai-

na ez dut aurreko urteotan baino lan gehiago egin. Azkenean, eguneroko lana da garrantzitsua.

■ **Aurtengo egin duzun ikusita, gehiago eskatuko dizute aurrerantzean. Eran-tzukizunaren zama sumatzen al duzu?**

Zaleak beti exijitzen du; frontoira joaten denean kalitatea ikusi nahi du, baina egia da sasoiaren daudenei, goikoei, gehiago exijitzen zaiela. Ni beti saiatu naiz guztia ematen, ahalik eta gogorren lan egiten. Debutatu nuen egunetik banekien ez nintzela apartekoa, lan handia egin behar nuela goian egoteko. Eta orain, goian nagoela, argi eta garbi daukat neure lanari esker ailegatu naizela nagoen lekura, inork ez didala deus oparitu. Eguneroko lanak eman dizkit txapelak, gogor lan egin dudalako daude hemen.

■ **Pilotaren mundua lehiakorra eta indibidualista da. Handizale izatea beharrezkoa da aurrera egiteko?**

Gehiegi entrenatu gabe ere beti goian dauden bi edo hiru pilotari aparta izaten dira pilotaren munduan; Mikel Goñik, adibidez, nahi duen guztia lor dezake. Gainontzekoak eguneroko egin behar dugu lan, baina eguneroko lan horrek ematen ditu gero fruituak.

■ **Candido Elizalde zure botileroaren hitzetan, buruz buruko hirugarren postua**

lortzeko Armendarizen aurka jokatu zenuena izan da zure partidarik onena. Iritzi berekoa al zara?

Lau t'erdian partida asko jokatu ditut, baina frontoi osoan gutxiago. Armendarizen aurkako norgehiagokara edozein partidatara bezala joan nintzen, baina egia da presiorik ez nuela. Partida ederra izan zen, oso lasai jokatu nuen, eta dena ongi ateratzen zizaidan. Zorte apur bat ere izan nuen, eta partida handia egin ahal izan nuen.

■ **Candido Elizalderen eta zure artean harreman berezia dagoela sumatzen da partidetan, ongi konpontzen zaretela elkarrekin. Hori garrantzitsua al da zuretzat?**

Argi dago pilotariak irabazi behar duela partida, baina hainbat unetan oso garrantzitsua da partidatik kanpo dagoen norbaiten ahotik entzutea.

«Argi eta garbi daukat nire lanari esker ailegatu naizela nagoen lekura, inork ez didala deus oparitu»

tea zer egiten ari zaren ongi eta zer gaizki; nerbioak atzean uzteko balio du. Candido aspalditik ezagutzen dut; aitarekin asko jokatu zuen, eta Osasun hasi nintzenean, bera han zegoen botilero. Debuta egiteko ordua iritsi zitzaidanean ez nuen zalantzarik izan eta bera aukeratu nuen.

■ **Azken aldian pilotari gazte askok egin du debuta. Nola ikusten dituzu belaunaldi berriak?**

Aspe sortu zenetik pilotari askok egin dute debuta; oso pilotari onak ateratzen dira, eta beste batzuk ez hain onak. Patxi Ruiz, Aimar Olaizola,

• JOSU SANTESTEBAN

soslaia

1971. urteko irailaren 27an jaio zen Jorge Nagore Arbizu, Irurtzunen. Pilotaren munduan, 1993. urteko uztailaren 18an egin zuen debuta: Joxemari Zezeagarekin batera, Urionaguena eta Tolosaren aurka jokatu zuen Zarauzko frontoian, eta 22-17 galdu. Alti enpresako pilotaria da egun, eta, aurretik, Enpresas Unidasen aritu zen.

Nafarroako Lau t'erdiko Torneo irabazteaz gain, lau t'erdian 95 eta 98an izan da txapeldun, eta txapeldunorde 97an. Bikoteka, beriz, Errandonearekin Euskal Herriko txapela lortu du aurtengo denboraldian, eta 95ean ere txapeldun izan zen. Pilotaz gain, automobilismoa du gustuko.

Beloki anaiekin, eta Tirapu eta Armendarizekin entrenatzen da Jorge Nagore. Goizez, fisikoa lantzen dute Iruñeko kiroldegi batean, eta arratsaldean, frontoian aritzen dira. «Torneoren bat gertu dagoenean, partidak antolatzen dizkigu Salvador Bergara zuzendari teknikoak», azaldu digu pilotari irurtzuarak.

Esain edota Berasaluze pilotariak etorkizun polita dute.

■ **Asegarce-Altiren eta Asperen arteko tirabirei buruz zer iritzi duzu?**

Argi dago zaleei egiten diela kalte, bi enpresetako pilotarien arteko partidak ikusi nahi dituztelako. Arazoa lehenbailehen konpontzea nahiko nuke. Ez da beharrezkoa urte osoan elkarrekin jokatzeko, torneo eta feria garrantzitsuenetan baizik. Arazoa, enpresen artekoa da eta eurek konpondu behar dute.

■ **Lau t'erdian parekorik ez duzula erakutsi duzu; frontoi osoa izanen da zure hurrengo erronka?**

Lau t'erdikoa dator lehen-dabizi, eta gero bikotekoa. Manomanistari dagokionez, duela pare bat urte arte egia da ez nuela oso serio hartu; iaz, ordea, gehiago prestatu nuen, baina, Belokiren aurka egokitu zitzaidan final-laurdenetan jokatzeko. 22-12 galdu nuen, baina pozik gelditu nintzen. Beti esan dute buruz buru aritzeko ez nuela balio, jarrerengatik; nik argi daukat irabaztea oso zaila dela, baina onenen artean egon naitekeela uste dut. Ongi prestatuko dut eta lortutakoa errepikatzen saiatuko naiz.

→ Edurne Elizondo

Nafar Kronika

Gontzal Agote

Ajeak

Azken egunotan modan dagoen hitza. Inoiz sufritu ez duenak ezin jakin zer den, hitzez azaltzea zaila delako. Probatu duenak ez luke errepikatzerik nahiko, baina gauza jakina da gizon-emakumeok trebezia ikaragarria dugula astelehenean ausardiaz botatuko hitzari gatz pittin bat eransteko eta, lasai aski, patata eta piperrik gabe, egun horretan bertan jateko. Eta hurrengo arte. Jan eta edan, jo eta jo. Hau bizimodu petrala.

Hala ere, alkohola eta beste sustantzia ernagarriekin lotzeaz gain, hitz honek beste zerbait adierazteko balio digu, betiere gehiegikeriarekin lotuta. Izan ere, ekintza desegoki batek sortzen dituen ondorioak (pentsatzekoa da hauek ere ez direla sobera egokiak izango) aipatzeko ajea erabilu ohi dugu.

Filologia kontuetan galdu aurretik, adibide praktikoa jarri ahal da. Demagun belarri batek nahi duela egunero argitaratzen den paper sorta bat desgertarazi. Honen aurrean, biboteak esaten du: bale! Ipuin honetan nor falta zaigu? Jujee! Hirukoteak uztailaren gau iluna aukeratu zuen parrandarako, sanferminetara etortzerik zuten baina nahia izan zuten hauek bukatu arte itxarotea euren mozkorraldi xelebrea burutzeko. Uztailak hamabost, ahoak itxi eta txanpain botilak ireki, horrela ibili ziren duela urtebete, irribarrea ezpainetatik ezabatu ezinean. Ederra egin zuten antza, hurrengo egunotan inork ez baitzuen beste ezer ahotan.

Iazko sanferminetako ajea gogorra izan zen oso. Askok sufritu behar izan zuten eta sufrizten dute orduko gehiegikeria hura, baina sanferminetako zurrunbiloan gertatu ohi den moduan batetik atera eta beste batean sartzeko desioek ia-ia bat egin zuten. Hogeitaz egunero mozkortzen ibili ostean, ezin da batetik bestera ohitura hori desgertarazi. Eta iazko uztaleko ajea hurrengo egunerako gaindituta, herri-tarrak botila eskuan hartuta karrikara irten ziren: edan, edango dugu!

gure aukerak

KONTZERTUAK

- **Elizondo:** Jaiak direla eta, Flitter taldeak kontzertua emanen du gaur herriko plazan.
- **Iruñea:** Deep Purple eta Tea taldeek kontzertua eskainiko dute igande honetan Anaitasun, 21:00etatik aurrera. Sarrera: 3.000 pezeta.
- **Altsasu:** Infernuko Auspoa, Enrike Zelaia, Laja eta Mikel, Antonio Rivas eta Alaitz eta Maiderrek kontzertua emanen dute datorren asteazkenean, gaueko 22:00etan, Zelandin. Ostegunean Regis Gizavo Madagaskarko akordeoi jolea izanen da, eta ostiralean Tango Quattro argentinarrak taldea.

ERAKUSKETAK

- **Zangoza:** Abuztuaren 4a arte, Vallesantoro jauregi-kultur etxean, Eukeni Callejoren zeramika erakusketa ikusgai.
- **Lizarrak:** Gustavo de Maeztu museoan, txanpon zaharren erakusketa. Astelehena izan ezik, egunero dago ikusgai, 11:00etatik 13:00etara eta 17:00etatik 19:00etara. Igande eta jaiegunetan 11:00etatik 13:30etara.

ZINEMA

- **Iruñea:** Golem-Baiona zinema aretoan Mexikoko zinemaren ziklo bat egingo da datorren astean. Astelehenean, *Intimidades de un cuarto de baño* Jaime Humberto Hermosilloren filma eskainiko da, asteartean Arturo Ripsteinen *La mujer del puerto*, asteazkenean Jorge Fonsen *El callejón de los milagros*, eta ostegunean Maria Novaroren *Danzón*. Film guztiak 20:00etan emanen dituzte.
- **Zangoza:** Datorren asteazkenean, Udalak antolatutako Udalako Zinema zikloan, *Bichos* animazio filma ikusgai Karrengo txokoa, 22:00etan.

BESTELAKOAK

- **Zangoza:** Cantolagua kirol hiriko igerilekuan, 11:30etatik 13:30etara eta 15:30etatik 19:00etara, jala haurrentzat, ur puzgarri handiekin.
- **Corella:** Udaleko kirol zerbitzuak uztailerako prestatutako

ko ekitaldietako azkena izango da igandean: bizikletaren herri festa, 11:15etan hasita, ohiko ibilbidean. Anoaz gain, sariak izanen dira partaide guztientzat.

► **Altsasu:** Datorren asteleheneatik asteazkena arte, trikitixa tailerra. Bi taldetan banatu-

ko da: akordeoia jotzen dakitena pertsonak trikitixan has-teko, eta trikitixa jotzen dakitenei zuzendurikoa. Gure Etxea kultur etxean, 12:00etatik 14:00ak arte eta 17:00etatik 19:30etara. Izena emateko 948-562161 eta 948-468862 telefonoak.

Arestiren liburutegia

Castelao nos

—Para tocar a gaita compren mais folgos que para tocar a guitarra.

Gaita jotzeko, gitarra jotzeko baino poz gehiago behar duk.